

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ไผ่ เป็นพืชที่มีมูลนิธิโครงการหลวงได้มีการนำเข้ามาทดสอบและปลูกในพื้นที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง และขยายไปยังพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหลายแห่งผ่านทางโครงการป่าชาวบ้าน จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ไผ่ เป็นพืชที่เกษตรกรให้ความสนใจเลือกที่จะปลูกในพื้นที่ทำกิน เนื่องจากเกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์ได้เร็วกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มไม้ต่างถิ่นและไม้พื้นถิ่น อีกทั้ง ไผ่ เป็นพืชที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการบริโภคและเป็นไม้ใช้สอยและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

หวายเป็นพืชท้องถิ่นที่ชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีการใช้ประโยชน์ในแง่การบริโภคและใช้สอยภายในครัวเรือน และสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชน โดยแบ่งการใช้ประโยชน์เป็น 2 ประเภทคือ 1) หวายตัดหน่อ และ 2) หวายใช้เส้น โดยที่หวายตัดหน่อสามารถปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ มีโรคและศัตรูพืชทำลายน้อย ทนต่อสภาพแห้งแล้งได้ดี แต่หน่อมีขนาดเล็ก มีพันธุ์ปนอยู่ในแปลงปลูก และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย สำหรับหวายใช้เส้นนั้นสามารถสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการจักสาน ทำเครื่องเรือนเครื่องใช้ และเฟอร์นิเจอร์ แต่หวายใช้เส้นมีอายุการเก็บเกี่ยวนานประมาณ 7-10 ปีขึ้นไป และการเก็บเกี่ยวค่อนข้างยากลำบาก พื้นที่ปลูกมีน้อย เนื่องจากหวายเป็นพืชที่อาศัยอยู่ร่วมกับป่าและพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกขยายพันธุ์มีจำนวนลดลง ทำให้วัตถุดิบหวายที่ใช้ในการแปรรูปขาดแคลน

ประเทศไทยมีการนำเข้าหวายเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องจากประเทศอินโดนีเซีย ลาว ส่องกง มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ เวียดนาม และอีกหลายประเทศ โดยปริมาณของหวายที่นำเข้าได้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากความต้องการวัตถุดิบที่จะมาใช้ในการทำเครื่องเรือนส่งออกเมื่อเทียบกับปริมาณการส่งออกที่ลดลงภายในปี พ.ศ. 2530-2539 ประเทศไทยต้องนำเข้าหวายดิบจากต่างประเทศเป็นมูลค่าสูงมาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2537 จำนวน 111,974,115 บาท ปีพ.ศ. 2538 จำนวน 109,846,903 บาท และปีพ.ศ. 2539 จำนวน 115,251,265 บาท (สถิติการป่าไม้ของประเทศไทยปีพ.ศ. 2539) และปัจจุบันประเทศที่เคยส่งหวายดิบเป็นสินค้าออก เช่น มาเลเซีย, อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ได้หยุดการส่งหวายดิบออกนอกประเทศโดยเปลี่ยนเป็นการส่งออกในรูปผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนแทน ทำให้ประเทศไทยขาดแคลนหวายดิบที่จะใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องเรือนของประเทศ

จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ไผ่ที่อยู่ในพื้นที่สูงเริ่มตายชุก อาทิเช่น ไผ่หก ไผ่เป่า ไผ่เลี้ยง ทำให้เกษตรกรขาดรายได้จากการขายหน่อไผ่และนำลำไผ่ไปใช้ ซึ่งไผ่ที่นำมาปลูกกันส่วนมากในปัจจุบัน จะไม่ทราบอายุที่แน่นอน และไม่ทราบแหล่งต้นพันธุ์ที่นำมาปลูก สำหรับหวายใช้เส้นมีตลาดรับซื้อลำหวายเพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน แต่เกษตรกรในพื้นที่สูงไม่สามารถนำหวายที่มีอยู่ในพื้นที่ของตนเองมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรกรยังขาดความรู้และทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหวายที่หลากหลายและตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นเพื่อให้การใช้ประโยชน์จากไผ่และหวายมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ควรมีการศึกษาและคัดเลือกชนิดไผ่และหวายให้เหมาะสมสำหรับสภาพพื้นที่และการใช้ประโยชน์ และทดสอบวิธีการเกษตรกรรม การจัดการแปลงปลูกและการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตไผ่และหวาย รวมถึงวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่และหวายที่เหมาะสม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมปลูกและเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อันจะเป็นแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นการปลูกพืชอายุยาวร่วมกับป่าและลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาวิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของไผ่ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง

2.2 เพื่อศึกษาและพัฒนาวิธีการในการจัดการหวายและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหวายใช้เส้นที่เหมาะสม

3. ขอบเขตโครงการวิจัย

3.1 การวิจัยและพัฒนาการผลิตไผ่บนพื้นที่สูง

- 1) รวบรวมชนิดไผ่และเพาะขยายพันธุ์ไผ่เพื่อการใช้ประโยชน์ 4 พื้นที่
- 2) คัดเลือก ทดสอบ และขยายพันธุ์ไผ่ที่เกิดจากการเพาะเมล็ด 1 แปลง
- 3) ทดสอบและสาธิตการจัดการแปลงปลูกไผ่ 2 พื้นที่
- 4) ทดสอบวิธีการจัดการหน่อหลังการเก็บเกี่ยว 2 พื้นที่

3.2 การวิจัยและพัฒนาการผลิตหวายบนพื้นที่สูง

- 1) รวบรวมชนิดหวายและเพาะขยายพันธุ์หวายเพื่อการใช้ประโยชน์ 2 พื้นที่
- 2) การศึกษาวิธีการตัดฟันและพัฒนาคุณภาพหลังการตัดฟันหวาย 1 วิธีการ
- 3) การศึกษาและพัฒนาวิธีการในการจัดการและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหวายที่เหมาะสม 1 วิธีการ

